

פילוסופיה בעידן הפירמידות – עצות לחיים מהספר העתיק בעולם

כאלפיים שנה לפני הפילוסופים הידועים של יוון העתיקה (סוקרטס, אפלטון ואריסטו) וכ-1,000 שנה לפני יציאת מצרים, חי פילוסוף שחיבר "ספר הדרכה" לדורות הבאים. ספר שבאופן מדהים רלוונטי גם לימינו.

הספר הוא למעשה מגילה בת 16 עמודים, הנחשבת בקרב חוקרים ל"ספר" העתיק ביותר שקיים היום. אף ספר לא הצליח להשתמר מתקופה מוקדמת יותר מאשר ספרו של "פתחותפ" (Ptahhotep) שחי במצרים העתיקה.

הספר התגלה בקבר בעיר המצרית העתיקה תבאי, השוכנת בגדה המערבית של הנילוס, ונרכש על ידי הספרייה הלאומית של פריז בשנת 1847. הוא כולל אמרות פילוסופיות הנקראות "ההדרכה של פתחותפ" (Teaching of Ptahhatp), "המיוחסות ליועץ בכיר בחצר המלוכה של פרעה בשם דג'קרי איססי" (Djedkare Isesi) ששלט בתקופת השושלת החמישית של הממלכה המצרית הקדומה בשנים 2375-2410 לפנה"ס.

פתחותפ מעיד על עצמו בספרו שהגיע לגיל 110, ולקראת סוף חייו רצה להנחיל את חוכמת החיים שרכש לדורות הבאים. בשפה מצרית עתיקה המונח ל"חוכמת חיים" הוא merut, nefret, המקביל למילה היוונית פילו-סופיה (אהבת החוכמה, או "השאיפה לדעת", "השאיפה לאידאל") שאימצו הפילוסופים ביוון העתיקה כאלפיים שנה מאוחר יותר, כפי שמסביר האגיפטולוג ד"ר ביל מנלי שפרסם לאחרונה תרגום חדש לספר העתיק בעולם. בספר, המכיל 36 שיעורים, מתייחס פתחותפ לערכים ולמידות הטובות שאדם חייב לטפח בחייו, ולמידות המגונות שחשוב להתרחק מהן, כדי שהתנהלותו ומעשיו יהיו דוגמה ומורשת חשובה לדורות הבאים. בפתח ספרו הוא מסביר לפרעה איססי שגילו המופלג מונע ממנו להמשיך למלא את תפקידו כהלכה כיועץ בכיר: "הזקנה הגיעה, העייפות הופיעה והחולשה שלי גוברת. כל יום אני מיוסר, ראייתי פחתה, אוזני חרשות וכוחי מדולדל בגלל עייפות מנטלית". פרעה איססי ביקש מפתחותפ להעביר את הידע שלו לדור הבא ולהוות לילדי מצרים מודל ל"ילדים אחראיים" – כי "איש לא נולד חכם".

פסל עץ של פתחותפ, יועץ בכיר למלך פרעה איססי | Orientalizing/Flickr/CC BY-NC-ND 2.0

1. על ענווה

מידת הענווה היא השיעור הראשון בספרו של פתחות, וערך חשוב שהוא חוזר ומדגיש גם בפרקים נוספים בהמשך. כמו כל השיעורים האחרים, השיעור קצר וענייני, נכתב לעתים בלשון מטאפורית, ועם זאת מזוקק ומכיל רבדים של מחשבה עמוקה המדהדים במפתיע גם היום, כ-4,400 שנה מאוחר יותר.

"אל תחושו יהירות בגלל ההשכלה הגבוהה שלכם. עליכם להיות מסוגלים להתייעץ עם האנשים הפשוטים, באותה מידה כפי שאתם מתייעצים עם המשכילים", פותח פתחות את דבריו, היכולים להיקרא היום כשיעור חשוב עבור אלה מאיתנו החשים התנשאות עקב התארים האקדמיים, המשרה הרמה או המומחיות שפיתחו.

אל תחושו יהירות בגלל ההשכלה הגבוהה שלכם. עליכם להיות מסוגלים להתייעץ עם האנשים הפשוטים, באותה מידה כפי שאתם מתייעצים עם המשכילים

פתחות גם מקשר בין מידת הענווה של אדם, ובין יכולתו להמשיך ללמוד ולהתפתח. "אין אף אמנות שאפשר למצות את גבולה העליון – ואין אמן שהגיע להגשמה מלאה. מילות חוכמה עשויות להיות נדירות יותר מאבני חן, ולמרות זאת אפשר למצוא אותן אצל הנערות המשחיות אבנים."

פתחות ממשיך: "אם אינכם מוכשרים מספיק לתפקיד מסוים, עקבו אחרי מישהו החכם יותר מכם". באותו אופן, מזהיר פתחות: "שימו לב לא להתנשא על אדם כלשהו שהתקדם בתפקידו, מכיוון שאתם מכירים אותו או יודעים מי הוא היה בעבר: כבדו אותו על מה שהשיג. אין ספק ששום דבר לא נוצר מעצמו – זה עיקרון שרלוונטי במיוחד עבור אלה האוהבים את עצמם."

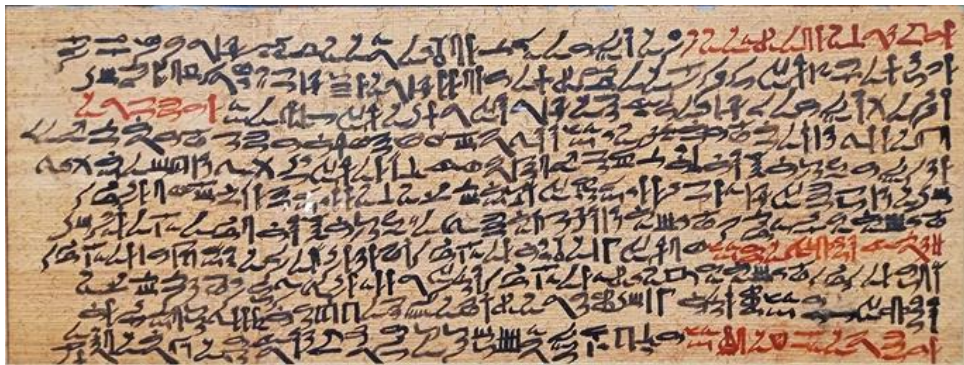
במילים אחרות, פתחות מסביר שאנשים האוהבים את עצמם חושבים שהשיגיהם בחיים הם תוצר של מאמציהם הכבירים וחוכמתם העליונה, אך בפועל זה לא בדיוק עובד כך. במציאות הדברים שאנחנו מקבלים מגיעים מהאל: "בכל הנוגע לשיפור עצמם, הם עשו זאת. אבל זה היה האל שנתן להם את הכישרון, והאל הוא שמדריך אותם בשנתם."

פתחותפ נותן דוגמה של אדם שאולי הפך לעשיר אחרי שחי בין עניים. "אל תשכתבו את ההיסטוריה של עצמכם. אל תציגו באופן לא נכון את ההצלחה שלכם, שלמעשה קרתה עבורכם כמתנה מהאל. האם אין אתם עומדים בשורה מאחורי מישהו אחר שהוא בדיוק כמוכם, שעבורו אותם דברים כבר התרחשו [על ידי האל]?"

בפרק 24 של ספרו, מנפק היועץ עצות ענווה גם להיבט אחר בחיים, שנדמה כאילו יצא מספר ניהול מודרני. הוא כותב שכאשר אדם נבון, כלומר אדם עניו, "ושב בחדר של המעסיק שלו, הוא יעורר בכל משתתף השראה למצוינות". הוא מוסיף כי "השתיקה שלכם אפקטיבית יותר מהניסיון שלכם לנחש דברים. עליכם לומר רק את מה שאתם יודעים להסביר. להטוטי מילים במקום העבודה הפכים את הדיבור למסורבל יותר מכל עבודה אחרת. מי שיכול להסביר, הוא היחיד שיכול להבהיר את העניין."

2. איך להתווכח

ישנם ספרים מודרניים רבים המסייעים להבין טוב יותר כיצד כדאי לנהוג בעת ויכוחים עם אנשים אחרים. ספרו של פתחותפ מחזק את ההבנה שאותן בעיות שאנו חווים היום ואותם ספרי עצות היו קיימים כבר מראשית ההיסטוריה. אולם האופן שבו פתחותפ ניגש לנושא, שונה מהתפיסות המודרניות.

קטע מפפירוס פריס (Prisse) בו התגלה ספרו של פתחותפ. Zunkir/CC BY-SA 4.0

פתחותפ שם דגש על חשיבות הוויתור וההתחשבות באחר, לעומת המאבק על הצדק והרצון לבטא את עצמנו ולשכנע. מבחינתו ויכוח הוא מצב שכולנו עשויים להיקלע אליו, אך אינו מצב רצוי או תקין שיש לעודד או לקדש. במצב כזה דווקא היכולת לוותר מאפיינת לתפיסתו אדם חכם ועליון.

פתחותפ מבחין בין שלושה אנשים שאתם עשויים לפגוש – אדם שחכם יותר מכם, אדם השווה לכם בחוכמתכם, ואדם שאינו שווה לכם בחוכמתכם.

"אם אתם פוגשים אדם שהוא חכם יותר מכם והרוצה להתווכח – הושיטו את ידכם והשתחו בנימוס. בדיוק כפי שאינכם מסכימים איתו, הוא לא יסכים איתכם. בכך שלא תיכנסו איתו לוויכוח, תגידו פחות מילים שטותיות. תנו לאיפוק העצמי שלכם להיות שקול ליתרונות [החוכמה] שלו."

"אם אתם פוגשים אדם השווה לכם בחוכמתכם הרוצה להתווכח – הראו שאתם טובים יותר ממנו בכך שתשמרו על שתיקה. כאשר הוא מלהג את השטויות שלו, [כך] הפטפוט בקרב

המבקרים הוא רב, המוניטין שלכם יישאר כדוגמה ומופת, כפי שאנשים אחראיים כבר יודעים שזה כך."

פתחותפ ממשיך: "ואילו אם האדם המחפש להתווכח אינו שווה לכם בחוכמתו, אל תשפילו אותו, בדיוק משום שהוא אינו ברמה שלכם. תנו לו את הבמה, והוא יכשיל את עצמו. אל תענו לו בחזרה רק כדי לשעשע את עצמכם. אל תלגלו על מישוהו שבא אליכם. להשפיל אדם חסר ישע זאת סטייה [מהמוסריות], ואתם בכל מקרה תשיגו את מה שאתם רוצים. אתם תגברו עליו בכך שתשתמשו במשמעת עצמית של אנשים בעלי אחריות."

3. על רכילות וקנאה

בימינו אנשים נוטים לחזור בקלות על דברי רכילות ששמעו ברשתות החברתיות (לעשות "שיתוף"), מבלי לבדוק את אמינותם, רק מכיוון שזה משרת רעיון מסוים שהם תומכים בו או נוגע בעיקרון שמפריע להם. אך פתחותפ מסביר שלפני כ-4,400 שנה היה מדובר במעשה רע שאפיין אנשים בעלי מידות רעות.

"אין עליכם לחזור על דברי רכילות שאמר אדם שלא שמע בעצמו את מה שדובר עליו. חזרו רק על עובדות ולא על דברי לעג ששמעתם. אין [בדברי הלעג] שום הבנה אמיתית הנמצאת לנגד עיניכם. הם נובעים מקנאה."

פתחותפ מסביר שיש לעמוד על אופיו של אדם, מבלי להקשיב לדברי רכילות עליו, ומסביר כיצד יש לעשות זאת. "אם אתם רוצים לגלות מה אופיו של עמיתכם, אל תשאלו לדעתם של אחרים. לכו אליו בעצמכם. קחו רגע לשבת איתו ביחידות, עד שתהיו כבר בטוחים בעניין [שלגביו תהיתם]."

פתחותפ מסביר שאם האדם בעצמו מספר לכם על מעשיו בעבר, למשל אם הוא עשה דברים הגורמים לכם לחוש סלידה ממנו, "אל תתנשאו, היו מתונים". ובהמשך הוא מוסיף: "אל תתרעמו עליו ואל תשפילו אותו."

פתחותפ מאמין שאדם ממילא אינו יכול לברוח מגורלו: "מה שיהיה, יהיה. איש אינו יכול לברוח ממה שצופן גורלו."

4. על הצלחה

נושא הגורל הוא היבט חשוב מאוד בתפיסה המסורתית, והוא מתבטא בכתביו של פתחותפ בהיבטים רבים, ובמיוחד בהיבט של הצלחה או כישלון. פתחותפ חושב על הצלחה אינדיבידואלית מנקודת מבט רחבה – מוסרית, קוסמולוגית וחברתית.

"אם הצלחתם לטפח פרחים בביצה, כנראה שהאל עשה דרככם דבר מפואר", הוא כותב, ברומזו על סביבת בני האדם כביצה בה ניתן "לגדל" דברים או להצליח רק בזכות תמיכה או תכנון שמימי. "אל תתרברבו בפני קרוביכם, עדיף לשמור על שתיקה מכובדת. כאשר אדם בעל עושר הוא גם אדם בעל יושרה, הוא יזכה להערכה גדולה מכל הקהילה."

וגם: "אל תזלזלו במישהו שאין לו ילדים, אל תקטינו אותו בהתרברבות על הנושא. אָב אולי יסיים את חייו באבל, ואם שזה עתה ילדה – אדם אחר בכל זאת יכול להיות מאושר ממנה."

בפרק אחר מוסיף פתחותפ: "כמה שנקבל מבוסס על תוכניתו של האל, ורק חסרי ההשכלה מתלוננים על כך."

5. על גידול ילדים וחינוך

פתחותפ האמין שילד אינו רק חלק מגופם הפיזי של הוריו, ביצית וזרע וגנים, אלא קשור ממש בנשמתם, ומוטלת עליהם האחריות לחנך אותו היטב להיות אדם מאמין, שזו המעלה הגבוהה ביותר. כפי שהוא כותב: "כאדם חכם עליכם לגדל ילד כדי שיהיה מאמין וירא שמים. אם הוא [הילד] הגון וצנוע, הולך בעקבות הדוגמה שלכם, ותומך במעשיכם, עשו את הטוב ביותר עבורו. זה הילד שלכם, הוא שייך לזרימה של הנשמה שלכם, אתם לא יכולים לקחת אותו כמובן מאליו."

מה לעשות כאשר הילד מתנגד לעצותיכם? פתחותפ כותב: "אם הילד הולך בדרך שאינה נכונה, הולך נגד העצה שלכם, מתנגד לכל מה שאתם אומרים והאמירות שלכם הופכות למילים חסרות תועלת, הענישו אותו על אמירות אלה בהתאם לצורך."

למעשה פתחותפ מסביר שאף אחד מהמקרים האלה אינו מקרי. ילד לא נולד סתם למשפחה המסוגלת להעניק לו חינוך טוב. יש לכך סיבה ש"נקבעה עוד ברחם". והדבר ההפוך נכון גם כן – אין זה מקרי שילד נולד למשפחה שאינה מסוגלת להעניק לו חינוך טוב. הוא כותב זאת בצורה מעורפלת מעט: "אלו שידריכו אותם לא יכולים להיכשל, בזמן שאלו שהוזנחו אינם מחפשים מעבורת."

בפרק אחר הוא נותן טיפים מעשיים לחינוך: "למדו את האדם מה יגרום לו לטרנספורמציה. תכננו שהוא יקבל את החינוך הזה ואנשים יבחינו בכך. אתם צריכים לאפשר לחוכמה הפנימית שלהם לפרוץ מתוכם החוצה, [ואז] נוכחות הנשמה שלהם תאפשר גם לכם להרוויח."

6. על מנהיגות

פתחותפ השקיע לא מעט מקום בכתיבת עצות למנהיגים – כיצד עליהם להתנהל בחיי היום-יום שלהם, מול פקודים או מול הציבור הרחב. בניגוד לניקולו מקיאוולי מהמאה ה-15-16 שהתחמנות הפוליטית חסרת העכבות שהציע הפכה אותו לאבי הפוליטיקה המודרנית, פתחותפ מייעץ למנהיגים דבר מוסרי ופשוט: אל תתנשאו, אל תתרברבו ואל תתנהלו בחשאיות.

"כאשר יש בידכם כוח, תוכלו לגרום לאנשים לרכוש כלפיכם כבוד אם תכירו היטב את העיסוק שלכם, ותדברו בנחת. אל תתנו להם פקודות שאינן מתאימות. עימות גורם לקונפליקט. אל תתנשאו, אחרת עשויים להחליף אתכם. אל תשתתקו רק כדי להתנהל בסודיות."

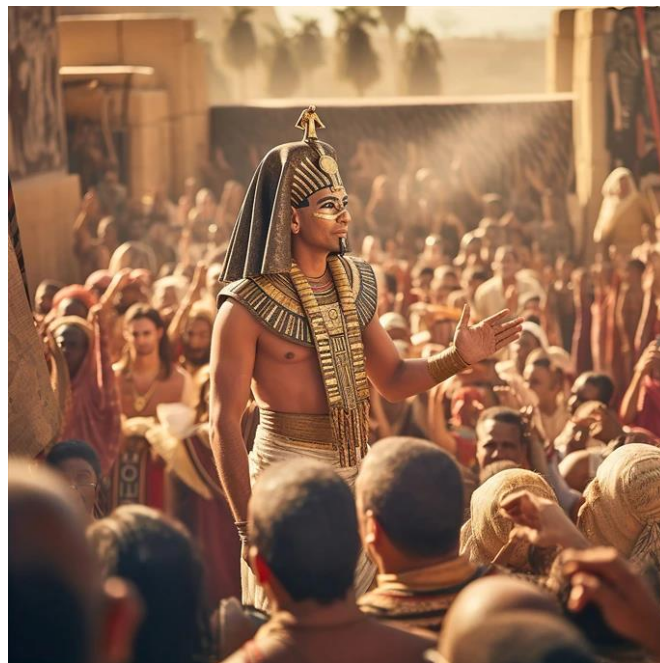
ובהמשך הוא מוסיף: "כאשר מאשימים אתכם, ענו להאשמות, אבל חישבו לטווח ארוך והשאירו לכם אופציות. אדים הנובעים מראש חמום מוח נסחפים לכל עבר, אבל נינוחות מסמנת את הדרך [הנכונה]. מי שדואג כל היום, לא ייצור אפילו רגע חיובי אחד. מי שמתחבא כל היום לא יבנה מנהיגות."

מנהיג גם צריך לדעת להקשיב לאנשים שהוא אחראי עליהם, כפי שפתחותפ מסביר במאמר שכתב על "הקשבה": "כאשר אתם אחראים על אנשים, אתם צריכים ליהנות מהקשבה לאנשים שבאים אליכם עם שאלות. אל תפסיקו אותם עד שהם 'ירוקנו' את בטנם מכל מה שהם רצו

לומר. לאלו שסומכים עליכם יש צורך לומר מה שמטריד אותם, אפילו יותר מהצורך שמשהו ייעשה בנידון. כאשר בקשה מסוימת רק נדחית, אנשים תוהים מדוע זה קרה. לא כל דבר שאנשים מבקשים מכם יכול להתרחש, אבל מטרת ההקשבה היא לנקות את האווירה."

בפרק אחר פתחותפ מוסיף עצה למנהיג שמתאימה גם לחינוך: כאשר אתם רוצים להטיל משמעת, השתמשו בחשיבה רציונלית, וכאשר אתם רוצים לחנך, הסתמכו על האופי שלכם. ובמילים של פתחותפ: "הטילו משמעת מהראש, וחנכו מתוך האופי. ריסון השימוש בכוח יוציא החוצה את האופי האמיתי. כל מקרה של שימוש בכוח, מלבד נגד התקפה, רק יגרום לאדם האחר להתרעם עליכם, אפילו אם הוא טועה."

בהמשך פתחותפ מסביר שמנהיג חייב לשפר את עצמו ואת התנהגותו, שתהיה ללא רבב, לדבוק בעקרונות נכונים ובאמת נצחית שאינה משתנה: "כאשר אתם בעמדה של אחריות, אחראים למצבם של רבים אחרים, חישבו על המשמעות של זה עבורכם בכל אירוע, עד שהתנהגותכם תהיה ללא רבב. אמת היא לעולם חשובה, לעולם רלוונטית. היא לא השתנתה מאז תחילת הזמנים."

כאשר אתם בעמדה של אחריות, אחראים למצבם של רבים אחרים, חישבו על המשמעות של זה עבורכם בכל אירוע, עד שהתנהגותכם תהיה ללא רבב

"כל מי שמדלג על עקרונות – יישא בתוצאות, וזה מה שהחמדנים מתעלמים ממנו. קטנוניות נתפסת כהגזמה, אבל רמייה לעולם לא ביססה את עצמה כסטנדרט. מי שאומר 'תפסו אותי', לעולם אינו מודה שנתפס בגלל הבחירות שהוא עשה."

פתחותפ לא כתב רק על האופן בו מנהיגים צריכים להתנהל, אלא גם הציע לאנשים הרגילים כיצד להתנהל מול אנשים שלפתע הופכים למנהיגים. "אל תדחפו את עצמכם לקדמת הבמה כאשר מישהו שאתם מכירים הפך לחשוב. אל תתרעמו על האדם הזה שזאת שזאת נוסא בנטל, וגם אל תיתנו לו סיבה להתרעם עליכם משום שאתם מאתגרים אותו."

פתחותפ כותב כי כל נשמה, בין של אדם רגיל או של מנהיג, תירגע כאשר תחוש ש"אוהבים אותה". "מה שהנשמה [של המנהיג] רוצה זה שמשוהו ייעשה עבורה. כך היא תעריך אותך שוב, אפילו אחרי התקף של זעם עליה."

7. על יושרה

פתחותפ מדגיש את חשיבות היושרה בכמה מישורים: הוא מזהיר אנשים המחזיקים בתפקידי ניהול שלא להיקלע לניגוד אינטרסים, מזהיר עמיתים לעבודה להיות הגונים זה לזה, ומזכיר שלא להתהדר בנוצות של עושר ולהיות קמצן כלפי חברים, כי חברים חשובים יותר מכל עושר חומרי.

"אם לימדתם תלמיד [במעמד] מיוחס [לכהן] במשרה ציבורית, להיות אחראי על עניינים שחשובים לאנשים רבים, נתקו את הקשרים איתו ממקום מוסרי. אין לכם ברירה אלא להתבטא [לעתים בנושא הקשור בתפקיד של], אך כשאתם מתבטאים אל תיקחו צד. שימו לב שהתלמיד יוכל גם הוא להביע את דעתו, וגם שאנשים [אחרים] בעלי אחריות יתנו לו לדבר בשמם של אלה שהוא מייצג."

פתחותפ גם מיעץ לאנשים "לשים לב שהקריירה שלהם מבוססת על הישגים, וכי רווחיהם תקינים. אל תגנבו עבודה שעשו הקולגות שלכם, אל תעתיקו עבודה של אדם העובד איתכם". ובהמשך הוא מוסיף בשפה מטאפורית: "הכירו את כסות הנוצות שלכם כאשר אתם עשירים. אל תהיו קמצנים כלפי החברים שלכם. חברים הם שדה בשל לקציר. הם חשובים יותר מהעושר שיש לאדם, והחברים הם העושר איש של רעהו. האופי של תלמיד משנה גם את האדם שמלמד אותו. יושרה אמיתית עוברת מאחד למשנהו."

מכתביו של פתחותפ ברור כי אחד הדברים שאדם צריך להוקיר בחייו הם חבריו הקרובים. עליו להיות נדיב אליהם ולמעשה לכל סביבתו הקרובה. "שמחו את החברים הנאמנים עליכם במה שהרווחתם. מה שהרווחתם הגיע הודות לחסד האל. מה אומרים על אדם שאינו דואג לחבריו הנאמנים? זוהי נשמה רכושנית, אבל מה שיקרה מחר, הוא בלתי ידוע. נשמה המביאה שמחה, היא הנשמה הנכונה."

עוד מוסיף פתחותפ כי "שמחה אינה מגיעה במשלוח הביתה. כאשר היא איננה בנמצא, חברים נאמנים חייבים לבוא."

במאמר בשם "שיתוף" הוא מדגיש את חשיבות החינוך ומאור הפנים. הוא מסביר בשפה מטאפורית שאנרגיה של כעס או של תרעומת מרעילה את הסביבה, וכאשר פרקת אותה החוצה, כבר אי אפשר לקחת אותה חזרה: "חייכו כל ימי חייכם. מה שיצא מהחנות אי אפשר להחזיר. [...] כאשר מישהו פורק תרעומת, הוא מרוקן את בטנו. האשמות נובעות מתוך צורך – אל תיתנו לאיש סיבה להאשים אתכם, אם הוא יכול להיזכר בשמחה באדם שהייתם, גם שנים רבות אחרי שתעזבו את העולם."

8. על נישואין

נוח לנו לחשוב היום שבתרבויות העתיקות התייחסו בצורה משפילה ודורסנית לנשים. ספרים כמו זה של פתחותפ מוכיחים כי גם בעבר הרחוק היו תרבויות שחינכו גברים לתת כבוד לנשים, ואף ראו בעצמם האחראים לאושרן.

"אם אתם נבונים ודואגים לביתכם, אתם חייבים לאהוב את האישה שלכם בדרך הנכונה. מלאו את בטנה והניחו לבוש על גבה. בושם הוא עונג לגופה. עשו אותה למאושרת במשך כל הזמן שיש לה אתכם. היא כמו שדה המשנה את מי שיש לו אותה.

"אין עליכם להכריח אותה לבחור בין דברים החשובים לה – הסירו מעליה פיקוח שמגביל אותה. עיניה עשויות להתמלא בזעם כשהיא תבין זאת (שאתם מפקחים עליה, ד"ג). זה קשור ביכולת שלכם לשמור עליה, לשמור על המסירות שלה. [אם יש לה] כל מה שהיא קיוותה לקבל, יש לה הכול סביבה, המסירות שלה תזרום."

9. על פחד

פתחותפ מזהיר ברצינות רבה מנושא הפחד וההשלכות שלו: "אין עליכם לייצר פחד בקרב אנשים. אלוהים מגיב לכך בהתאם", הוא כותב. "כאשר מישהו אומר 'אני בעל כוח', הוא למעשה אומר: 'אני לכוד בתוך החשיבות העצמית שלי'. כאשר מישהו אומר שהוא יכה אדם אחר, הוא נכנע למה שאינו יכול לשלוט בו."

במה האדם אינו יכול לשלוט? פתחותפ מסביר: במה שעדיין לא קרה. "מה שהאנשים מפחדים מפניו עדיין לא קרה – רק מה שהאל רוצה אכן מתרחש. לכן הפתרון הוא לחיות בשמחה, וכל מה שיינתן לך יבוא מעצמו."

במילים אחרות, הפחד, לפי פתחותפ, הוא מלכודת הגורמת לאדם להאמין במה שעדיין לא קרה, או מלכודת שהמנהיג מניח בפניו נתיניו כדי לגרום להם להאמין בדברים שעדיין לא קרו. כך האדם או הציבור יתקשו לחיות באושר. בדתות המזרח, שהופצו כ-2,000 שנה מאוחר יותר, ראו בפחד סוג של "החזקה" שהאדם משועבד לה וצריך להשתחרר ממנה.

10. על חמדנות ותאוה

פתחותפ מזהיר מכמה מלכודות העלולות להפריע לשקט ולשלווה של האדם באמצעות החדרת דברים שליליים לחייו.

במאמר על התאוה הוא כותב כי אשליית התאוה יכולה לגרום לאדם להרוס את חייו: "אם אתם רוצים לשמור על חברות בתוך בית שאליו אתם נכנסים כמעבידים, כבני משפחה, או כחברים – או כל מקום אחר שאליו אתם נכנסים – עימדו בדחף! שמרו מרחק מהמין השני."

פתחותפ מסביר: "כל מקום שבו זה מתרחש לא יכול להיות כפי שהוא צריך להיות. העיניים אינן יכולות לראות בבהירות – אלפי אנשים יאבדו את הראייה של מה שטוב עבורם. הרגע הנוכחי נראה כמו חלום אבל אתם יכולים ללכת לקבר שלכם ועדיין לחשוב על זה. זה הימור חסר תועלת שמוצת על ידי אויב, אבל המחשבה מופיעה, והדעת שוכחת את עצמה."

במאמר על חמדנות פתחותפ מדגיש גם את הרגע שבו אדם נכנע לתשוקה ולמעשה נופל למלכודת שקשה לצאת ממנה. "אם אתם חפצים שהתנהגותכם תשמש כדוגמה, הרחיקו עצמכם מכל התנהגות לא ראויה, דחו כל הזדמנות לחמדנות. זהו נגע חולני שאין לו מרפא. הוא מדביק אבות ואימהות, אחים מאותה אם. זה גורם לניכור בין אישה לבעלה. זוהי תרכובת של כל רוע, צרור של כל דבר שהוא מתועב. אדם עובר את החיים באמצעות התבוננות באמת ועשיית צעד אחד בכל פעם. כך הוא יוצר מורשת, אבל אדם עם תאוות בצע לא משאיר דבר אחריו."

דחו כל הזדמנויות לחמדנות. זהו נגע חולני שאין לו מרפא Shutterstock |

"אל תהיו חמדנים כאשר אתם מתחלקים בדבר מה. אל תחמדו אפילו את הפרוסה שלכם. אפילו רק נתח ממה שאתם כל כך חושקים בו, יהפוך את הבטן הרגועה ביותר ליריבה."

אחרית דבר

בסוף ספרו מפציר פתחות בקורא להקשיב היטב לשיעוריו שהם, לדבריו, המפתח לחיים נכונים, חיים של אמת: "אם תקשיבו לדברים שאני אומר, הפוטנציאל שלכם ישתפר. ערכו של הפוטנציאל שלכם טמון באמת שבו". והוא מוסיף: "האדם הנבון הוא זה המטפח את נשמתו, בכך שהוא מגשים על פני האדמה את העצמי האידאלי שנמצא בתוכו. האדם הנבון הוא חכם בגלל מה שהוא למד. [...] לגבי האדם האדיש, שאינו מקשיב, אין שום דבר שאפשר לעשות עבורו. הניחו לו לראות למידה כבורות, ומה שקורה בעקבות הלמידה, כנזק. כל יום, במקום לעשות מה שירומם אותו, הוא עושה כל דבר מחפיר. הוא חי על פי מה שהורג אותו, ומה שהוא צורך הוא מבעית. אנשים אחראים כבר מכירים את האופי הזה, והם אומרים: 'החיים [עבור אדם זה] הם גסיסה בכל יום.'"

פתחות מסכם באמצעות מסר לדורות הבאים: "כל אדם שהוא מורה מתוך האופן שהוא פועל ומתנהג, מעביר הרבה מזה לדור הבא. הראו אופי. אל תעבירו את החסרונות שלכם. תנו לאמת להיות גלויה, כך שהדור הבא יוכל לשגשג."

מקור: דינה גורדון, מגזין "אפוק", 4 בספטמבר 2023

